

วิธีปรากฏการณ์ของฮูสเซอร์ลกับการอธิบายคุณธรรมของมิตรภาพ

เทพทวี โชควสิน

บทคัดย่อ

ในงาน ‘วิธีปรากฏการณ์ว่าด้วยมิตรภาพ’ ของโรเบิร์ต โซโคโลว์สกี ได้กล่าวถึงจริยศาสตร์ของอริสโตเติล ส่วนที่ว่าด้วยมิตรภาพในฐานะที่เป็นสิ่งดีเลิศทางศีลธรรม โซโคโลว์สกีพบว่า คำอธิบายต่อประเด็นที่ว่าทำไม มิตรภาพจึงเป็นสิ่งดีเลิศทางศีลธรรมนั้นสามารถพบได้จากมโนทัศน์ ‘สภาวะคาทิกอเรียล’ ในวิธีปรากฏการณ์ ที่เสนอโดยฮูสเซอร์ล ซึ่งอธิบายได้ว่ามิตรภาพมีโครงสร้างพิเศษของการทำให้เป็นเอกลักษณ์ระหว่างคู่เพื่อนที่ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีต่อกันและกัน และชี้ได้ว่ามิตรภาพมีสภาวะคาทิกอเรียลที่ตรงกันข้ามกับความโหดร้าย มิตรภาพจึงมิได้แต่เฉพาะคนดี ผู้เขียนโต้แย้งต่อแนวทางการอ้างเหตุผลของโซโคโลว์สกีในประเด็นที่ว่า การใช้วิธีปรากฏการณ์ของฮูสเซอร์ลต่อการอธิบายมิตรภาพนั้นทำให้เกิดปัญหามากกว่าจะสร้างความน่าเชื่อถือ นั่น เพราะไม่ช่วยอธิบายสภาวะคาทิกอเรียลแบบวิถี-คู่-เป้าหมายได้อย่างลึกซึ้งเท่าที่ควร และวิธีดังกล่าวของฮูสเซอร์ล ก็ไม่สามารถตีความให้เข้ากันกับที่อริสโตเติลเสนอว่ามิตรภาพทำให้คู่เพื่อนต่างเห็นตัวตนของตนเองในเพื่อนได้

1.

โรเบิร์ต โซโคโลว์สกี (Robert Sokolowski) เสนอว่าคำทางศีลธรรมของมิตรภาพดังที่อริสโตเติลกล่าว ไว้ใน Nicomachean Ethics (ใน Aristotle, 1941) ว่าเป็นคำทางศีลธรรมที่ดีเลิศที่สุดนั้นสามารถอธิบาย ได้จากวิธีปรากฏการณ์ (phenomenology) ที่เสนอโดย เอ็ดมุนด์ ฮูสเซอร์ล (Edmund Husserl) ในงาน Logical Investigations (1970) เขาได้เสนอแนวคิดนี้ในบทความ ‘วิธีปรากฏการณ์ว่าด้วยมิตรภาพ’ (Phenomenology of Friendship, 2002) แนวคิดของโซโคโลว์สกีนี้มีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อยเพราะการ อภิปรายประเด็นทางปรัชญาเกี่ยวกับมิตรภาพโดยมาจากปรัชญาสายวิธีปรากฏการณ์นี้ไม่ได้มีปรากฏ ให้เห็นบ่อยนัก

ในงาน Nicomachean Ethics ของอริสโตเติลได้กล่าวถึงคุณธรรม (virtue) สามระดับคือคุณ ธรรมของปัจเจก ความยุติธรรม และมิตรภาพ โดยโซโคโลว์สกีเห็นว่าเป็นคุณธรรมที่มีลักษณะพัฒนา เป็นขั้นตอนด้วย คือเริ่มจากระดับคุณธรรมส่วนบุคคล ไปสู่การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และเข้าสู่คุณ ธรรมสูงสุดที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นคือมิตรภาพ คุณธรรมในขั้นนี้เกิดขึ้นได้ไม่ไร้กับการ คบหาเพื่อนโดยทั่วๆ ไป เพราะถ้าแบ่งมิตรสามประเภทคือ คบหากันเพื่อความรื่นเริง คบหากันเพื่อผล ประโยชน์ กับคบหาที่ความดีของกันและกันนั้น มิตรแบบหลังสุดนี้เองที่เป็นคุณธรรมในตัวเองเพราะ เป็นการเห็นความดีในกันและกัน เห็นตนเองในตัวเพื่อน อริสโตเติลกล่าวว่าถ้าเข้าสู่คุณธรรมของ มิตรภาพนี้แล้ว ความยุติธรรมก็ไม่จำเป็นอีกต่อไป และการเต็มเต็มความเป็นมนุษย์นั้นก็คือการเป็นเพื่อน กันนั้นก็เป็นรูปแบบที่ดีที่สุดของการกระทำทางศีลธรรมของมนุษย์ในฐานะผู้กระทำการที่มีเหตุผล โซโค โลว์สกีเริ่มหยิบยกประเด็นดังกล่าวมาพิจารณา นั่นคือคุณธรรมเชิงศีลธรรมนั้นมาจากการปฏิบัติด้วยเหตุ